

ก้าวที่สามแห่งการเรียนรู้ของปัญญาประทีป

ฉบับที่ ๒/ ๒๕๕๔

“ผมเข้าใจว่าแม้กระทั่งกับคุณพ่อคุณแม่ที่เขายู่ด้วยกันมาตั้งแต่ต้น ใจกัน เขายังมีปัญหาเลย เวลาผมคุยกับเพื่อนหรือคนที่เขามีลูก ทุกคนจะบ่นเป็นเสียงเดียวกันหมดเลยว่า มันยุ่งยากมากเลยช่วงนี้ ตอนที่เด็กเล็ก โอเคเลยนะคือว่าเราสามารถที่จะชี้จะสั่ง จะคิดจะกำหนดให้เขาได้ แต่**พอเป็นช่วงขึ้นสู่มัธยมเท่านั้น อะไรที่เป็นสิ่งที่สั่งจะต้องถูกปฏิเสธ** เพราะฉะนั้น เมื่อวานตอนที่แนะนำตัว ตอนเย็นที่บอกว่าชอบหรือไม่ชอบอะไรนั้น คำพูดว่าชอบกับไม่ชอบเป็นคำเดียวกันเลย คือ**ไม่ชอบกฎระเบียบ ไม่ชอบให้ใครสั่ง ไม่ชอบให้ใครมากำหนด และกับบอกว่าสิ่งที่ชอบคือ “อิสระ” ทั้งที่จริงสองสิ่งนี้คืออันเดียวกัน แต่เขาสามารถตอบได้ในแง่ชอบและไม่ชอบ** ทีนี้ถ้าเราเข้าใจธรรมชาติตรงนี้ เข้าใจแล้วก็มีปัญหาตามมาว่าจะปฏิบัติได้ยังไง ตรงนี้ลึกลับยาก เขาไม่ฟัง ไม่ใช่แปลว่าเข้าเป็นอย่างไร บ่ายก็จะเป็นแบบนี้ ไซ้ใหม่ครับ อันนี้ละความหนักของครู ที่เราจะต้องทำอย่างไร ที่จะอยู่กับเขา **เขาเป็นอย่างไรจะเป็นเฉพาะช่วงระยะเปลี่ยนผ่าน ไม่ได้เป็นสถานะที่จะถาวร เหมือนกับเราเปลี่ยนจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง ช่วงระยะเปลี่ยนผ่านนี้จึงสับสน** ทีนี้เราจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนผ่านที่เป็นคุณกับชีวิตเขาได้อย่างไร ตรงนี้ละครับที่เป็นหน้าที่ เป็นภาระกิจที่หนัก อาจจะต้องใช้พลัง ความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้นอีกเป็นเท่าตัว แต่ก็ทำทายนะ.....**ต้องให้ครูคิดเหมือนกับบวชพระ เราไม่ได้เป็นพระที่ดีในวันแรกที่เราบวช** ต้องใช้เวลานานบำเพ็ญสมณธรรม เวลาเราบอกว่าเรามีพระผู้เป็นที่ทรงศีล เป็นพระที่บรรลुธรรมให้สังเกตว่าท่านบวชมากี่ปี บางทีสามสิบสี่สิบห้าสิบปี นั่นก็คือหมายความว่าท่านใช้ชีวิตบ่มเพาะสมณธรรมอยู่ตั้งสี่สิบห้าสิบปี กว่าสมณธรรม ความเป็นพระที่จะทำให้ประชาชนโน้มตัวลงกราบ ผมคิดว่าความเป็นครูก็เหมือนกัน...”

อาจารย์ ดร.ประมวล เพ็งจันทร์

เข้าวันจันทร์ที่ ๖ เดือน ๖ ณ ปัญญาประทีป

แล้วก็ถึงวันที่โรงเรียนปัญญาประทีปมีโอกาสได้ต้อนรับ อาจารย์ ดร.ประมวล เพ็งจันทร์ “ครูผู้แสดงโลก” หรือที่พวกเราเรียกท่านว่า “ลุงมวล” แม้วัยของท่านจะแค่ ๕๐ต้นๆ แต่ด้วยการที่ท่านสร้าง

เสริมประสบการณ์ชีวิตมาอย่างที่ไม่ธรรมดา ทำให้เรารู้สึกว่าท่าน“เก่า”จริงๆในเรื่องของการเรียนรู้ชีวิตที่มนุษย์คนหนึ่งพึงมี

แม้เรื่องราวของเด็กและครูในสองสัปดาห์ที่ผ่านมา จะเต็มไปด้วย **“ความรู้สึก”** ทั้งที่เป็นกุศลและอกุศลต่าง ๆ นานาในการใช้ชีวิตระยะปรับเปลี่ยนช่วงเปิดเทอมใหม่นี้ แต่สิ่งหนึ่งที่พวกเราส่วนใหญ่รู้สึกคล้ายกัน คือ ความรู้สึกอบอุ่น สุขสงบ เบาสบาย จากการที่ได้ฟังเรื่องเล่าจากชีวิตจริงของลุงมวล ซึ่งเปี่ยมไปด้วยสาระ ความหมาย และคุณค่าที่มีต่อจิตใจของพวกเรา **“ผมเป็นคนไม่มีหัวข้อ”** ลุงมวลบอกพวกเรา **“แต่ท่านมีหัวใจที่ดีงาม”** พวกเราอยากบอกลุงมวล

แม้วันนี้พวกเราจะได้รับพลัง ได้เรียนรู้วิธีการคิด การรู้จักใคร่ครวญ ซาบซึ้งถึงคุณค่าของผู้คนและสรรพสิ่งต่างๆ แต่เราต่างมีหน้าที่ก้าวเดินเรียนรู้ต่อไปให้เข้าถึงธรรม คือความจริงของสรรพสิ่งทั้งปวง ให้เห็นเป็น **“ปัจจัยตั้ง” ตามวิถีของตน** คุณพ่อคุณแม่สามารถติดตามฟังเรื่องราวของลุงมวลที่มาจุดไฟให้ใจอุ่นและพาพวกเราครุ่นคิดถึงตัวอย่างของผู้ที่สุขง่าย ทุกข์ยาก ได้จากเฟสบุคของเราในไม่ช้านี้ละ

ปีนี้ โรงเรียนได้กำหนดให้ทุกเช้าวันอังคารหลังทำวัตรสัณ เป็นวันที่จัดให้มี **“วงกลมกัลยาณมิตร”** เพื่อเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ะล้างความรู้สึกที่ค้างคาในใจ ได้ขอบคุณ ขอโทษ ชื่นชมผู้อื่น ครูสังเกตว่า เด็ก ๆ หลายคน โดยเฉพาะนักเรียนเก่าของเรา ไม่เคอะเขินเวลาที่พูดคำว่า **“ขอบคุณ”** และมีความกล้าหาญที่จะพูด **“ขอโทษ”** ต่อผู้อื่นเมื่อตนกระทำผิด พิธีกรรมนี้เป็นสิ่งที่โรงเรียนทอสีและปัญญาประทีปเรียนรู้จากสังคมของสงฆ์ เป็นพื้นฐานที่เอื้อให้แต่ละบุคคลมีโอกาสตรวจสอบตนเอง กล้าที่จะยอมรับ ผิกฝืนที่จะวางอัตตาของตน รวบรวมความคิดที่ถูกต้องแสดงออกเป็นการกระทำที่จะชื่นชม หรือขอโทษผู้อื่น

อย่างที่ลุงมวลได้แสดงทัศนะไว้ในข้างต้นว่า เด็ก ๆ วัยมัธยมต้นนี้ เป็นช่วงที่ยากมาก ครูบอกชายเด็กไปขวา **“หนูไม่ชอบ.....”** **“ทำไมไม่.....”** **“แหะ...อ้อ.....!!!”** **“ชอบ....ไม่ชอบ....อยาก...ไม่อยาก.....”** คำหรือประโยคแบบนี้เราอาจได้ยินตอนเด็ก ๆ อยู่ชั้นอนุบาล หรือ ประถม แต่เด็กที่จริงจัง ความถี่และความแรงคงไม่เท่าเด็ก ๆ ในวัยมัธยมนี้ ที่สำคัญการส่งต่อ ถ่ายเทพลังและความคิดของเด็กในวัยนี้ไปได้เร็วและแรงขึ้นเป็นลำดับ **ครูจึงต้องเปิดใจที่จะเรียนรู้เข้าใจธรรมชาติของเขาในฐานะเด็กวัยรุ่น และศึกษาเหตุ ปัจจัยของความคิด พื้นฐานจิตใจ และพฤติกรรมนั้น ๆ ของเด็กเป็นปัจเจก** ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงในแต่ละคน งานครูวิถีพุทธจะไม่มีทางที่จะสำเร็จได้ถ้าปราศจากการผนึกกำลังทั้งกายและใจจากคุณพ่อคุณแม่ทุกคน

สิ่งที่ท่านผู้ปกครองสามารถช่วยได้ในช่วงแรกเริ่มของปีการศึกษานี้ คือการให้กำลังใจและพาให้คิดถึงคุณ โทษและทางออกของสิ่งที่ทำให้เขาเรียนรู้จักคำว่า “ฝึก-ฝืน” กับการดำเนินชีวิตที่บ้านบ้าง เพราะการใช้ชีวิตในโรงเรียนประจำที่ปัญญาประทีป นั้นจะว่าง่ายก็ง่าย เพราะมีการกำหนดเวลา และกิจกรรมต่างๆพร้อมให้เด็ก ๆ เลือก การที่ไม่ต้องเดินทางทุกวัน การที่มีคุณครูที่ใกล้ชิดดูแลเอาใจใส่รายบุคคล แต่จะว่ายากก็ว่ายากสำหรับเด็กในวัยนี้ วัยที่รักอิสระ รังเกียจกฎ กติกา หรือระเบียบวินัย ถึงแม้กฎ กติกาต่างๆจะน้อยมากแล้วในความคิดของครู แต่สำหรับเด็กวัยนี้ **เด็กสามารถเกิดความรู้สึกว่าอยู่ใน “สถานกักกัน” พยายามที่จะทำลายกำแพงแห่งกติกาที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในวิถีแห่งพุทธปัญญา** ครูผู้ซึ่งมีหน้าที่อบรมบ่มเพาะให้เด็ก ๆ ทำสิ่งที่ถูกที่ควร มากกว่าสิ่งที่ถูกกิเลสถูกใจ จึงต้องอาศัย **“กำลังภายใน-ภายนอก” อย่างแรงกล้าที่จะฝ่าผ่านตัณหาของตนเอง ทะลุไปช่วยเหลือเด็ก ๆ ได้** ความร่วมมือร่วมใจ ความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้านและโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่จะช่วยกันประคองพาเด็ก ๆ ผ่านพ้นระยะเปลี่ยนแปลงผ่านนี้ให้เป็นคุณ

ความสุขบางชนิดอาจนำมาซึ่งความทุกข์ในที่สุด ในทางกลับกัน ความทุกข์ยากบางอย่างจะนำมาซึ่งความสุขในตอนท้าย ตัวอย่างของชีวิตที่ทุกข์ในเบื้องต้นแต่สุขในบั้นปลายมีมากมาย ดังคำสอนของพระอาจารย์ชยสาโรที่กล่าวไว้ในหนังสือ **“เพื่อนนอก เพื่อนใน”**

“การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ยากลำบาก แต่ว่ามรรคจะเกิดขึ้นโดยอาศัยความยากลำบากง่ายกว่าที่จะเกิดขึ้นจากความสะดวกสบาย เพราะความสะดวกสบายมักทำให้เราประมาท แต่เมื่อเรากำลังสู้กับกิเลสนี้แหละที่เราจะมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติ ฉะนั้นเมื่อเราเกิดความรู้สึกขลุกขลักตะเกียกตะกาย หรือล้มลุกคลุกคลานก็ไม่ใช่ไร อันนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติของเรา กำลังเข้าที่เหมือนกับว่าเขามานวดเส้นเราที่ไหนไม่เจ็บเราก็ไม่ให้เขานวดแต่พอถูกที่เจ็บ เออ! เข้าท่าแล้วมันถูกแล้ว เพราะว่ามันปวด การปฏิบัติต้องเป็นอย่างนี้มันต้องปวด มันต้องเจ็บมันต้องลำบากเสียก่อนอย่างที่ภานติอัสานท่านว่า

“มันง่ายได้ยาก ลำบากได้ดี”

ด้วยความเคารพยิ่ง

ครูแจ๊ต